

χωρικός εκείνος ὅστις ὑπὸ τοῦ δικαίου ἐρωτηθεὶς τίνα κατ' αὐτοῦ εἶχε λόγον προγραφῆς, δὲν ἀνέχουμαι ἀκούων αὐτὸν ἀποκαλούμενον *δικαίον*, ἀπῆντησεν· οἱ ἐχθροὶ τῶν Γιρονδίνων οὐκ ἠνείχοντο αὐτοῦς, διότι ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου τὸ κράτος, ἐν αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς ἡ φήμη, ἐν αὐτοῖς τῆς Γαλλίας αἱ ἐλπίδες. Ἡ προγραφὴ ἔθετο τέρμα εἰς τὸν πολιτικὸν τῶν Γιρονδίνων βίον, τὰ μετ' αὐτὴν συμβάντα εἰς αὐτοὺς, ἡ μακρὰ τραγωδία τῶν πόνων οὓς ὑπέστησαν, κρυπτόμενοι ὥπως διαφύγῃσι τὸν θάνατον, ὅπερ ὀλίγοι κατώρθωσαν, ἀνῆκουσιν εἰς τὴν βιογραφίαν αὐτῶν ἐφ' ᾧ καὶ παραλείπομεν αὐτά· οὐχ ἥττον ὅμως περιπαθῶς ἀνέγνωμεν τοῦ νέου ἡμετέρου συγγραφέως τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τῆς συγγραφῆς μέρος ἐπιγραφόμενον «*ἡ προγραφὴ καὶ ὁ θάνατος*»· μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῶν στιγμῶν οἱ Γιρονδῖνοι ἐδείχθησαν ἄξιοι τῆς φήμης των, καὶ τὸν θάνατον ἐδέχθησαν, μεθ' ὅσης ἀταραξίας βλέπει ὁ οὐδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς κακὸν τὴν ἀπὸ τῆς παρούσης εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μετέσσειν (Β', 428 καὶ ἐπ.). Ὁ Θεὸς δοὺς τῷ ἀνθρώπῳ τὴν συνειδήσιν ἔδωκεν αὐτῷ βεβαίως τὸ κάλλιστον καὶ πολυτιμώτατον δῶρημα, δι' οὗ πολλὰ καὶ μὲν πληγαὶ θεραπεύονται, πολλὰ δὲ δάκρυα πλύουσιν· ἡ συνειδήσις δίδωσι θάρρος, παρηγορεῖ τὸν ἀναξιοπαθοῦντα, εἶναι δ' ὡς πρὸς τὸ παρελθόν, ὅ,τι ἡ ἐλπίς διὰ τὸ μέλλον. Ὁ Γυαδὲτ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐφθέγγετο ὅτι «*ὅστις ὑπῆρξε καλὸς υἱὸς, καλὸς πατήρ, καλὸς σύζυγος καὶ καλὸς φίλος, πάντως*» εἶναι ἄριστος πολίτης, διότι αἱ δημόσιαι ἀρεταὶ συγγροτοῦνται ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶν ἀρετῶν» (Β', 199.) Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ νέου Βεργνιῶ μέχρι τοῦ τοῦ χωλοῦ Σιλλερῦ, ἀπὸ ἐκείνου τοῦ σοφοῦ Κονδορσέτ, μέχρι τοῦ τῆς ἐρασμίας Κυρίας Ρολάνδ, αἱ γενναῖαι αὐτῶν ψυχαὶ δὲν ἐδειλίασαν. Ἡ τελευταία αὐτῶν νύξ, λέγει ὁ Κ. Θιέρς, ὑπῆρξεν ἐξαισία «*leur dernière nuit fut sublime*». Τέσσαρες ἐξ αὐτῶν δὲν εἶχαν φθάσει τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας των ἔτος, ὅκτω δὲ μόλις εἶχον ὑπερβῆ αὐτὸ, εἰς δὲ μόνος εἶχεν ὑπὲρ τὰ 50. Ὁ Κ. Γυαδὲτ ἐν ἀπλουστάτῃ καὶ συγκινητικωτάτῃ ποιήσει ἐκτίθησι τὰς τελευταίας αὐτῶν στιγμὰς· τὸ δάκρυ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν πολλὰκις ὕγρανε τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν· ἀπέχομεν τοῦ νὰ δώσωμεν ἀναλυσίν τινα τῶν σελίδων τούτων, διότι ἔδει ἡμᾶς ἀντιγράψαι αὐτάς. Ἢ πρέπει τις νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ἢ πᾶσα ἀνάλυσις ἤθελεν ἀφαιρέσει ὅ,τι καλὸν ἔχουσιν αἱ σελίδες αὗται. Καταπαύομεν λοιπὸν ἐνταῦθα τὸν λόγον ὁμολογοῦντες χάριτας τῷ συγγραφεῖ, ὅστις τοσοῦτον ἀκριβῶς εἰκόνισεν τῶν Γιρονδίνων τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον· αἱ ἀρεταὶ των ἦσαν ἀληθεῖς καὶ ἀνυπόκριτοι, ἐφ' ᾧ καὶ πενθεῖ αὐτοὺς ἡ ἱστορία. Οὐδέποτε ἄλλη τις προγραφὴ τοσαῦτα

καὶ τοσοῦτον ἐνδοξα διαμιάς περιέλαβε θύματα.

Περαινομεν δὲ τὴν μελέτην ταύτην διὰ τῶν ἐξῆς βραχυτάτων σκέψεων ὥπως καταδείξωμεν ὅποιον τέλος ἐπέκλωσεν ἡ Μοῖρα τοῖς ἀγρίοις τῶν Γιρονδίνων διώκταις· πρὶν ἢ ἔτος ὅλον ἀπὸ τῆς προγραφῆς αὐτῶν συμπληρωθῇ.

Δύο εἰσὶν οἱ τρόποι τοῦ κυβερνᾶν, ὧν ὁ μὲν διὰ τῆς νομιμότητος, ὁ δὲ διὰ τῆς κτηνώδους βίας. Ἡ Συμβατικὴ παρασυρθεῖσα ὑπὸ τῶν ὀχλαγωγῶν κατεπάτησε τὴν νομιμότητα, τοῦτο δὲ πράξασα ἐνέπεσεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κυβερνᾷ διὰ τῆς βίας. Ἐν ἐπαναστάσει, ἔλεγεν ὁ Δαντῶν, ἡ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τοὺς μοχθηροτέρους· *τολμᾷ*, ἔλεγεν ὁ Σαιντ-Ζιουστ, ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ τῇ λέξει σύμπεσεν ἡ πολιτικὴ τῆς ἐπαναστάσεως περιλαμβάνεται. Ἀφοῦ οὕτω περὶ τῶν καιρῶν καὶ τῆς ἀρχῆς ἦν μετῆρχοντο ἕκρινον δύο τῶν βιαιοτέρων καὶ ἰσχυροτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνδρῶν, τί πλέον ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ εἰπώμεν; Ἀφοῦ πάσας τὰς ἐλευθερίας ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐσφετερίσθησαν, ὡς θεώρημα πολιτικὸν ἤγειραν τὸ ὅτι ὑπὲρ μόνης τῆς κρατούσης τῶν ὄρειων φατρίας ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου. Καὶ ὅμως, καὶ τοι ἐντος τοῦ τύπου δεσμίου, ἡ φωνὴ τῆς ἀληθείας κατίσχυσε, καὶ ἂν τὰ θύματα ἔπεσαν, ὀλίγον ὅμως μετ' αὐτοῦς ἔπεσαν καὶ οἱ σφαγεῖς αὐτῶν, οἱ τε πλεῖστοι τῶν ἀσημοτέρων ἐκατατομήθησαν, τινὲς δ' ὑπερόρου ἀπέθανον· τῆς δὲ φρικαλέας τριανδρίας τὸ τέλος ὑπῆρξεν, ὅτι δι' ἐγχειριδίου τυραννοκτόνου διεπέρασεν ἡ ὡραία Καρλότα Κορδαὶ τὸ στήθος τοῦ Μαράτ· ὁ Ροβεσπιέρος τὴν 5 Ἀπριλίου 1794 ἐπεμφεν εἰς τὴν λαϊμητόμον τὸν Δαντῶνα· ἑκατὸν δὲ μετ' αὐτὸν ἡμέρας αὐτὸς οὗτος ὁ Ροβεσπιέρος κατέστρεψε τὸν βίον ἐπὶ τοῦ ἱκνιώματος μεμισημένος καὶ κατηραμένος, καὶ σὺν αὐτῷ ἔληξε τὸ κράτος τῆς βίας, καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπαναστάσις ἐτράπη εἰς ὁδὸν ὀμαλωτέραν, ἡ δὲ Συμβατικὴ, ἥτις ἠπεῖλει τὴν καταστροφὴν τῆς Γαλλίας ἐγένετο διὰ τῆς καρτερίας καὶ τῆς γενναιοψυχίας τῆς ὁ σωτὴρ αὐτῆς· τότε δὲ ἐπληθήθευσε καὶ ὁ λόγος θν ὁ Βωδλάν εἶπέ ποτε πρὸς τὸν Λουδοβίκον ΙΖ', «*δια-*» *δηλώσατε τοῖς ἡγεμόσι τῆς Γερμανίας ὅτι ἂν ἐξα-*» *κολουθῶσι νὰ βοηθῶσι τὰς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐ-*» *τοιμασίας ἡμεῖς θέλομεν φέρεи πρὸς αὐτοὺς οὐχί*» *τὸν αἰδηρον καὶ τὸ πῦρ, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν*». Καλῶς δὲ καὶ ὁ Ἰσνάρ εἶπεν, «*ὅτι λαὸς ἐν ἐπανα-*» *στάσει διατελὼν εἶναι ἀνίκητος, ἡ δὲ σημαία τῆς*» *ἐλευθερίας εἶναι ἡ σημαία τῆς νίκης*».

ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

Σελίς 232. στίλη α. γραμμὴ δωδεκάτῃ· ἀνάγνωθι Σαπρῶ, θέλουσα νὰ σθέσῃ, ἀντί, Σαπρῶ, θέλουσα νὰ σώσῃ.